

Bosna i Hercegovina

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠTAJ O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2004. GODINI**

Tuzla, decembra 2004. godine

1. UVOD

Resinhronizacija

Energetski događaj godine, ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i u cijeloj Evropi, predstavlja resinhronizacija dvije UCTE zone (UCTE – Unija za koordinaciju prijenosa električne energije), odnosno povezivanje elektroenergetskih sistema zapadne i jugoistočne Evrope koji su razdvojeni od 1991. godine.

Od 10. oktobra 2004. godine u 10,00 sati, kada je završeno objedinjavanje, čitava kontinentalna Evropa postala je jedno sinhrono elektroenergetsko područje sa 450 miliona ljudi u 22 države, i godišnjom potrošnjom električne energije od približno 2.300 TWh, kao jedno od dva najveća u svijetu.

Resinhronizacija je omogućena završetkom rekonstrukcije relevantnih 400 kV dalekovoda, kao i završetkom rekonstrukcije trafostanica finansiranih kroz Treći projekat rekonstrukcije elektroenergetskog sistema (Struja 3).

Za Bosnu i Hercegovinu resinhronizacija je od posebne važnosti, jer je na ovaj način ponovo ujedinjen elektroenergetski sistem u BiH. Time su se stekli tehnički uvjeti kako za funkcioniranje jedinstvenog tržišta u Bosni i Hercegovini, tako i za integraciju u regionalno i interno tržište električne energije u Evropskoj uniji (EU).

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je nezavisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sistema i međunarodnom trgovinom električnom energijom.

DERK je osnovala Parlamentarna skupština BiH donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sistema električne energije i imenovanjem gospode Vladimira Dokića, Mirsada Salkića i Željka Topića za članove Komisije.

Energetska zajednica jugoistočne Evrope

Bosna i Hercegovina je, zajedno sa zemljama jugoistočne Evrope, učesnica Atinskog procesa u okviru kojeg su 2002. i 2003. godine potpisani Memorandumi o razumijevanju radi osnivanja Regionalnog tržišta električne energije i prirodnog gasa, koje će se postepeno integrirati u energetska tržišta EU.

U toku su pregovori između Evropske komisije i zemalja jugoistočne Evrope o Ugovoru o formiranju Energetske zajednice zemalja jugoistočne Evrope, čije se zaključenje očekuje u prvoj polovini 2005. godine. Time se politička volja strana iz Memoranduma o razumijevanju mijenja u pravnu obavezu ugovornih strana.

U okviru procesa uspostave Energetske zajednice (raniji naziv Atinski proces) kojim do juna 2005. godine predsjedava Bosna i Hercegovina, potpisana je Tiranska deklaracija čiji je cilj osnivanje Odbora regulatora jugoistočne Evrope za električnu energiju i gas.

Energetski zakoni donijeti u 2004. godini

Usvajanjem Zakona o osnivanju kompanije za prijenos električne energije u BiH, te Zakona o osnivanju Nezavisnog operatera sistema za prijenosni sistem u BiH, Bosna i Hercegovina je potvrdila svoju opredijeljenost za reformu elektroenergetskog sektora, liberalizaciju tržišta električne energije i usklađivanje svoje politike sa članicama Evropske Unije. Time se omogućava praktično provođenje procesa reforme na državnom nivou.

Funkcionalno reorganiziranje otvara pretpostavke za konkurentno djelovanje naših kompanija na tržištu Energetske zajednice jugoistočne Evrope.

2. USPOSTAVA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

“Misija Svjetske banke je održala sastanke sa sve tri Regulatorne komisije. Misija je informirana da je svaka Komisija napredovala u zapošljavanju osoblja i da je započela rad na pripremi pravila procedure, tarifnoj metodologiji, licenciranju, itd. U vezi ovih važnih pitanja (licenciranje, uspostavljanje tarifa, itd.) obezbijedena je obuka finansirana od strane USAID-a za sve tri Komisije. Očekuje se da će sve tri Komisije poduzeti efikasnu regulaciju (uključujući uspostavljanje tarifa) do sredine 2005. godine, i da će tarife za krajnje korisnike za 2006. godinu biti objavljene u jesen 2005. godine.”

Aide-Memoire, Svjetska banka

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine

- Mirsad Salkić, sa mandatom od 5 godina
- Željko Topić, sa mandatom od 3 godine

Član Komisije iz Republike Srpske

- Mr. Vladimir Dokić, sa mandatom od 4 godine.

Predsjedavajući Komisije u prvom mandatu, do 30. juna 2004. godine, bio je gosp. Dokić. Ulogu predsjedavajućeg do 30. juna 2005. godine obavljat će gosp. Salkić, nakon čega će Komisijom predsjedavati gosp. Topić.

Od 1. augusta 2004. godine DERK funkcioniра u svom punom kapacitetu prema organizacionoj šemi datoj u prilogu.

Osoblje DERK-a je, zajedno sa osobljem entitetskih regulatora, u svojoj početnoj fazi prošlo intenzivan proces obuke o tarifama i licencama, te općim pitanjima iz oblasti regulacije elektroenergetskog sistema. Proces obuke obavljen je u Tuzli, Banja Luci i Mostaru. Ključni dio osoblja prošao je poseban program usavršavanja koji je uz podršku World Learning-a i USAID-a obavio Energetski regulator Republike Austrije (E-Control).

Tokom 2004. godine nabavljen je značajan dio tehničke opreme neophodne za efikasan rad DERK-a, a dio opreme dobiven je kroz donaciju USAID-a.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tokom 2004. godine održane su 23 zvanične sjednice Komisije, čije se aktivnosti mogu svrstati u nekoliko karakterističnih kategorija:

Usvajanju Poslovnika o radu i Arbitražnih pravila prethodila je jednomjesečna javna rasprava, u Mostaru, Banja Luci, Tuzli i Sarajevu.

Tokom rasprave, po prvi put u BiH, javnost je imala mogućnost neposrednog učešća u kreiranju pravnih akata.

Javno komuniciranje sa svim zainteresiranim licima pomoglo je provjeri ispravnosti usvojenih rješenja. Očekivati je da će participacija javnosti stalno jačati a njeni komentari u sve značajnijoj mjeri utjecati i na druge aktivnosti i odluke DERK-a.

Članom 4.7 Zakona o prijenosu propisano je da će sve odluke DERK-a biti donošene jednoglasno od svih članova Komisije. U slučaju da članovi ne mogu donijeti odluku, onda će svi sporovi biti proslijeđeni na arbitražu.

Pravila i propisi DERK-a

Poslovnik o radu

Osnovni razlozi donošenja Poslovnika o radu su kreacija osnovnog okvira i jasnih smjernica za brz i ekonomičan postupak i donošenje pravednih odluka iz nadležnosti DERK-a, uz uvažavanje zahtjeva transparentnosti svih akcija i postupaka DERK-a omogućavanjem neophodnog uvida i utjecaja javnosti.

Poslovníkom se uređuje rad DERK-a, počev od načina sazivanja sjednica i sastanaka, vrste sjednica i sastanaka, postupaka izrade pravila i propisa DERK-a i donošenja odluka do zaključivanja predmeta i njihovog arhiviranja.

Sve konačne odluke Komisija donosi na redovnim sjednicama, koje su otvorene za javnost osim u vrlo ograničenom broju slučajeva, i o čijem sazivu se javnost obavještava. Javnost može prisustvovati ovim sjednicama, ali bez mogućnosti učešća na sjednicama.

Arbitražna pravila

Arbitražnim pravilima uređuje se osnovni okvir arbitražnog postupka, broj arbitara, način imenovanja, razrješenja i zamjena arbitara, nastanak arbitražnog postupka, osnovna procedura vođenja arbitražnog postupka, obustava postupka, forma i djestvo odluke arbitra i druga pitanja od značaja u arbitražnom procesu.

Arbitražna pravila određuju da će arbitar imati obavezujući autoritet da po hitnom postupku rješava situacije nastale nemogućnošću članova Komisije da o određenom pitanju donesu jednoglasnu odluku.

Privremene licence

Dodjela privremenih licenci vrši se u prijelaznom periodu do osnivanja jedinstvene kompanije za prijenos električne energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je, u skladu sa svojim mandatom, tokom 2004. godine donijela

Kako je propisano u članu 7.7 Zakona o prijenosu regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH, sva postojeća pravna tijela za djelatnost elektroprijenosa bila su dužna podnijeti zahtjev za izdavanje privremenih licenci. Ove licence bi pokrivala period do uspostavljanja jedinstvene kompanije za prijenos električne energije u Bosni i Hercegovini.

Pravilnik o proceduri za izdavanje privremenih licenci. Postupajući u skladu sa ovim Pravilnikom izdate su privremene licence elektroprivrednim preduzećima koja obavljaju djelatnost prijenosa električne energije u Bosni i Hercegovini:

- JP “Elektroprivreda HZ Herceg-Bosne” d.d., Mostar
- JMDP “Elektroprivreda RS” ZDP “Elektroprenos”, Banja Luka
- JP “Elektroprivreda BiH” d.d., Sarajevo

Privremene licence su svečano uručene 25. augusta 2004. godine u prisustvu zvaničnika vlade, predstavnika međunarodne zajednice i elektroenergetskog sektora u sjedištu DERK-a u Tuzli.

Kako još uvijek nije formirana jedinstvena kompanija za prijenos električne energije, DERK je produžio važenje privremenih licenci do isteka 2005. godine.

Praćenje aktivnosti transformacije ZEKC-a u NOS

Ova transformacija je anticipirana Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH, a dalje razrađena Zakonom o uspostavljanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u BiH. U okviru ovog procesa DERK se u početnoj fazi fokusirao na tehničke aspekte transformacije, kako bi Zajednički Elektroenergetski Koordinacioni Centar (ZEKC) bio u stanju da operativno odgovori na obaveze koje proistječu iz gore navedenih zakona.

Mehanizam prekogranične trgovine (CBT mehanizam)

Tokom 2004. godine DERK je izdao rješenje kojim se odobrava Mehanizam prekogranične trgovine (CBT mehanizam) i dao saglasnost za njegovu primjenu do 31. decembra 2004. godine.

CBT mehanizam predstavlja način nadoknade troškova na prijenosnoj mreži nastalih zbog prekograničnih tokova električne energije. Ranije primjenjivana metodologija “tranzitnog puta” je zbog novih okolnosti u sektoru (prestrukturiranje i liberalizacija) ocijenjena kao neodgovarajuća. Prvi put CBT mehanizam je stupio na scenu u martu 2002. godinu kada su počele da ga primjenjuju zemlje okupljene u okviru Organizacije

CBT mehanizam primjenjuje veći dio zemalja jugoistočne Evrope preko svojih operatora sistema: Rumunija (Transelectrica), Bugarska (NEK), Srbija (EPS), Crna Gora (EPCG), Makedonija (ESM) i Albanija (KËSH).

evropskih operatora (ETSO) i od tada se ovaj mehanizam kontinuirano usavršava.

Organizacija operatora prijenosnog sistema zemalja jugoistočne Evrope (SETSO) ovaj mehanizam primjenjuje od 1. januara 2004. godine i to prvo u virtualnoj formi u periodu 1. januar – 30. juni 2004. godine, a u periodu 1. juli – 31. decembar primjenjuje se realni CBT mehanizam praćen stvarnim finansijskim transakcijama između strana koje učestvuju u sporazumu. BiH je od početka zastupljena u SETSO CBT mehanizmu preko ZEKČ-a.

Bosna i Hercegovina je zbog svoje prirodne pozicije tranzitna zemlja u regiji, a CBT mehanizam joj upravo omogućava finansijsku valorizaciju takve pozicije.

U toku su pripreme za potpisivanje primjene CBT mehanizma za 2005. godinu, a očekuje se da bi u 2006. godini i zemlje jugoistočne Evrope mogle pristupiti u jedinstveni ETSO CBT mehanizam.

Kreiranje i donošenje pravila o tarifnom postupku, tarifnoj metodologiji i javnim raspravama

Nacrt pravilnika o tarifnom postupku, Nacrt metodologije za izradu tarifa za prijenos električne energije i sistemske usluge i Nacrt pravilnika o javnim raspravama dati su na uvid javnosti u cilju prikupljanja primjedbi, komentara i mišljenja zainteresiranih lica.

Radi razumijevanja tarifne metodologije koju DERK ima namjeru uspostaviti za aktivnosti reguliranih kompanija i u cilju podsticanja javnosti na davanje komentara, DERK je pripremio Koncept tarifne metodologije.

Kreiranje i donošenje pravila o izdavanju licenci

Za razliku od Pravilnika za izdavanje privremenih licenci koji se bazirao samo na elektroprijenosnoj djelatnosti, ovaj pravilnik će predstavljati sveobuhvatno rješenje izdavanja svih licenci predviđenih članom 7.1 Zakona o prijenosu.

4. MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI

Članstvo u ERRA

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetske djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje saradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članova, bolji pristup informacijama o svjetskom iskustvu u reguliranju energetske djelatnosti.

Generalna skupština Regionalne asocijacije energetskih regulatora (Energy Regulators Regional Association – ERRA) je, u Budimpešti 19. maja 2004. godine, jednoglasno primila DERK kao punopravnog člana.

Od ovog datuma DERK aktivno učestvuje u radu ove Asocijacije i radu njenih stalnih komiteta i radnih grupa.

Regionalno udruženje energetskih regulatora (ERRA) je organizacija nezavisnih regulatornih tijela za energiju centralne i istočne Evrope i novih nezavisnih država u regiji. ERRA ima 22 punopravna i 4 pridružena člana.

Glavni cilj Udruženja je da se poveća razmjena informacija i iskustava između njenih članova i proširi pristup svjetskim iskustvima vezanim za reguliranje energije.

Energetska zajednica jugoistočne Evrope

Nakon potpisivanja Memoranduma o razumijevanju iz 2002. i 2003. godine, u toku su pregovori između Evropske komisije i zemalja jugoistočne Evrope o Ugovoru o formiranju Energetske zajednice zemalja jugoistočne Evrope, čije se zaključenje očekuje u prvoj polovini 2005. godine. Time se politička volja strana iz Memoranduma o razumijevanju mijenja u pravnu obavezu ugovornih strana.

Osnovni ciljevi ovog Ugovora su kreiranje stabilnog regulatornog i tržišnog okvira koji može privući investicije u sektore prirodnog gasa i električne energije u region i obezbjeđenje pouzdanog snabdjevanja energentima.

Zaključivanjem ovog Ugovora zemlje potpisnice se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se integrirati. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova tzv. *acquis communautaire*-a EU koji se odnose na energiju, zaštitu okoline i konkurenciju. U oblasti energije i zaštite okoline radi se o implementaciji odgovarajućih direktiva i propisa EU u skladu sa postavljenom dinamikom, uz vođenje računa o specifičnostima pojedinih zemalja.

Uspostava jedinstvenog tržišta električne energije i prirodnog gasa i njegovo uključivanje u međunarodno tržište je jedan od prioriteta Srednjoročne razvojne strategije Bosne i Hercegovine (PRSP) za sektor energetike.

U okviru procesa uspostave Energetske zajednice Jugoistočne Evrope, kojim do juna 2005. godine predsjedava Bosna i

g. Andris Piebalgs, komesar odgovoran za energetska pitanja EU: "Postepena integracija jugoistočne Evrope u energetska tržišta Evropske unije, uz recipročan položaj u smislu trgovine i zaštite okoline, koristi cijeloj Evropi. Puno posla je odrađeno od Atinske konferencije održane 2002., i ovo predstavlja veliki korak naprijed u uspostavljanju trajne stabilnosti i razvoja za regiju, kao i njenu postepenu integraciju u EU." Ministarska konferencija, Atina 14.12.2004. godine

Hercegovina, potpisana je Tiranska deklaracija čiji je cilj osnivanje Odbora regulatora jugoistočne Evrope za električnu energiju i gas.

Rad Državne regulatorne komisije, koja u uspostavi Energetske zajednice ima jednu od ključnih uloga, odvijao se uz odgovarajuću saradnju sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, kroz rad u Radnoj grupi elektroenergetskih regulatora jugoistočne Evrope (SEEER), koja djeluje pri Vijeću evropskih energetske regulatora (Council of European Energy Regulators – CEER) i uz adekvatno učešće u realizaciji različitih projekata koji su u funkciji uspostave regionalnog tržišta.

Tokom 2004. godine, u okviru djelovanja radnih grupa SEEER-a, pripremljena je Četvrta uporedna analiza SEEER-a koja pokriva sve aspekte regulatorne djelatnosti zemalja potpisnica Atinskih memoranduma o razumijevanju. Ova analiza za zemlje potpisnice predstavlja odličan orijentir i pruža mogućnost sagledavanja područja djelatnosti koje je neophodno unaprijediti. Dokument potvrđuje da je Bosna i Hercegovina na dobrom putu u uspostavljanju i razvoju regulatorne djelatnosti.

REBIS (Regional Balkans Infrastructure Study – Electricity) predstavlja regionalni projekat koji se provodi u Albaniji, BiH, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori, Kosovu i Makedoniji. Projekat je finansiran od strane Evropske komisije preko CARDS programa za Balkanski region. Predviđaju se dvije faze organiziranja regionalnog tržišta električne energije, i to:

- početno regionalno tržište, jednostavnog dizajna, čija se implementacija očekuje do kraja 2005. godine i
- puno regionalno tržište sa implementacijom u 2008. godini.

5. REVIZORSKI IZVJEŠTAJ

“Po našem mišljenju finansijski izvještaji realno i objektivno prikazuju u svim značajnim aspektima finansijski položaj DERK-a na dan 31.12.2003. godine, rezultate poslovanja i novčane tokove za periode koji su tada završeni, u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima.” (“REVIK”)

U skladu sa članom 4.9 Zakona o prijenosu izvršena je finansijska revizija poslovanja Državne regulatorne komisije za električnu energiju sa 31. decembrom 2003. godine. Reviziju je obavila ovlaštena revizorska firma “REVIK” d.o.o. Sarajevo.

Izvještaj nezavisnog revizora potvrđuje da, u Finansijskom izvještaju za 2003. godinu, nema pogrešnog iznošenja činjenica i pogrešnog prikazivanja finansijskog položaja DERK-a.

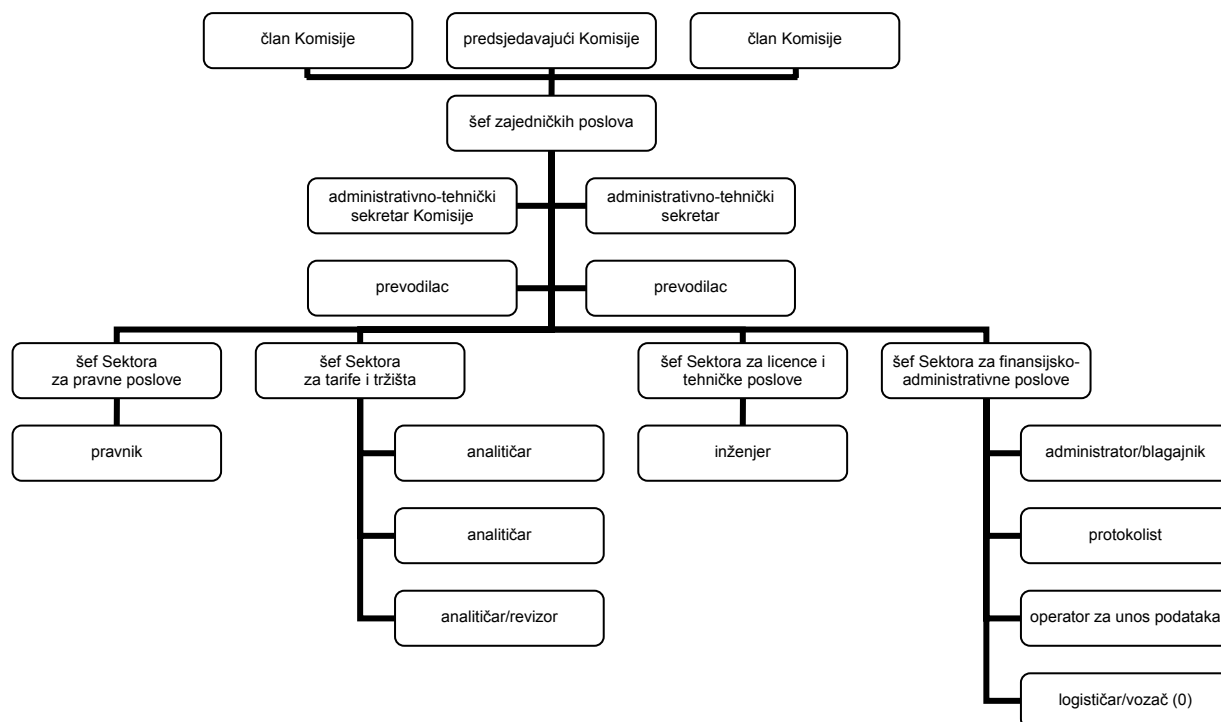
6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2005. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju izražava veliku zahvalnost USAID-u i konsultantskoj kući Pierce Atwood.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastavlja svoje aktivnosti na kreiranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštivanje odgovarajućih direktiva EU. U tom smislu tokom naredne godine aktivnosti DERK-a bit će fokusirane na:

- praćenje osnivanja prijenosne kompanije i NOS-a,
- donošenje tarifa za prijenos i sistemske usluge,
- licenciranje djelatnosti prijenosa, sistemskih usluga i međunarodne trgovine,
- praćenje CBT mehanizma,
- reguliranje pristupa trećih strana prijenosnoj mreži,
- reguliranje kategorije kvalifikovanog kupca,
- međunarodne aktivnosti koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije.

ORGANIZACIONA ŠEMA DERK-a

Ukupan broj zaposlenih: 20